

शेतकरी आत्महत्या रोखण्यासाठी करावयाच्या
उपाययोजना

महाराष्ट्र शासन

महसूल व वन विभाग

शासन परिपत्रक क्रमांक :- एससीवाय-२०१४ / प्र.क्र.१०१/म-७,

मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.

दिनांक :-२८ एप्रिल, २०१४

वाचा

- १) शासन निर्णय क्रमांक :- एससीवाय-१२०५/प्र.क्र.१८९/म-७, दिनांक १९.१२.२००५
- २) शासन निर्णय क्रमांक :- एससीवाय-१२०५/प्र.क्र.१८९/म-७, दिनांक २३.१.२००६
- ३) शासन निर्णय क्रमांक :- एससीवाय-१२०५/प्र.क्र.१८९/म-७, दिनांक २७.२.२००६

शासन परिपत्रक :-

राज्याच्या अर्थव्यवस्थेचा कणा असलेला शेती व्यवसायाशी निगडीत या विषयाचे महत्त्व शासनाने जाणून घेऊन तातडीची मदत म्हणून नापिकी , कर्जबाजारीपणा व कर्ज परतफेडीचा तगादा या तीन कारणांसाठी झालेल्या शेतकरी आत्महत्येप्रकरणी मयत शेतकऱ्यांच्या कुटुंबियांस रु.१.०० लक्ष सानुग्रह अनुदान शासनाकडून देण्यात येते. शेतकरी आत्महत्या रोखण्यासाठी शासनाने विविध उपाययोजना आखल्या असून त्यांची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी प्रभावीपणे करण्यात येत आहे. शेतकरी आत्महत्येची बाब गांभीर्याने लक्षात घेऊन शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या रोखण्यासाठी शेतकऱ्यांना समुपदेशनाची तसेच प्रबोधनाची आवश्यकता दिसून येते. सदर बाब विचारात घेता शेतकरी आत्महत्या रोखण्यासाठी खालीलप्रमाणे कार्यवाही करण्याचे निदेश देण्यात येत आहेत.

- १) आत्महत्याग्रस्त शेतकऱ्यांच्या घरी जाऊन सखोल माहिती प्राप्त करून त्यानुसार त्यांच्या कुटुंबियास नियमानुसार कशाप्रकारे मदत करता येईल याचा कार्यक्रम तयार करून त्यानुसार कार्यवाही करण्यात यावी.
- २) सकृतदर्शनी शेतकरी आत्महत्येचे कारण शासन निकषात बसत असल्यास अशी प्रकरणे ४८ तासांत जिल्हास्तरीय समिती समोर ठेऊन सानुग्रह अनुदान मंजूर करण्याची कार्यवाही तातडीने करण्यात यावी. जिल्हास्तरीय समितीच्या बैठका नियमितपणे घेण्यात याव्यात. मात्र नैसर्गिक आपत्तीकाळात आवश्यकतेनुसार जास्तीत जास्त बैठका आयोजित करून सानुग्रह अनुदान देण्याबाबतच्या प्रकरणांचा निपटारा जलद गतीने करण्यात यावा.

- ३) आर्थिक, सामाजिक, कौटुंबिक इत्यादी विविध कारणास्तव नैराश्यग्रस्त शेतकरी व त्याच्या कुटुंबियांचे प्रबोधन करण्यासाठी सेवाभावी संस्था, सामाजिक संस्था, सामाजिक कार्यकर्ते व तत्सम प्रतिष्ठीत व्यक्तींच्या माध्यमातून शेतकरी व त्याच्या कुटुंबियांचे समुपदेशन करण्याची योजना प्रत्येक गावात राबविण्यात यावी.
- ४) सणसुदीच्या वेळी शासन मान्य शाहीर, लोककलामंच, कलापथक अशा माध्यमातून करमणूकीचे कार्यक्रम आयोजित करून त्यातून शेतकऱ्यांचे सामाजिक आर्थिक इत्यादी समस्यांविषयी प्रबोधन करण्यात यावे.
- ५) शेतकऱ्यांच्या मानसिक तणावमुक्तीसाठी विविध सेवाभावी संस्थेमार्फत तणावमुक्ती कार्यक्रम आयोजित करण्यात यावेत.
- ६) जिल्हा शल्यचिकित्सक यांनी ठराविक कालांतराने गावोगावी स्वास्थ्य शिबीरे आयोजित करून मानसोपचार तज्ज्ञांची तसेच समाजसेवकांची सेवा या शिबीरात उपलब्ध करून द्यावी.
- ७) शेतकऱ्यांचे सावकारांकडून शोषण होणार नाही या दृष्टीने कडक उपाययोजना करून त्यांची काटेकोर अंमलबावणी करण्यात यावी.
- ८) जिल्हा कृषी अधिकारी यांनी शेतकऱ्यांना आधुनिक पद्धतीने कमीत कमी पाणी वापरून जास्तीत जास्त पीक घेण्याबाबतचे शेती विषयक प्रशिक्षणाचे कार्यक्रम प्रत्येक गावात राबवावेत.
- ९) केंद्र सरकार तसेच राज्य शासनामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध शेती विषयक निवेदनांची / सोयी सवलतीबाबतची माहिती शेतकऱ्यांना अवगत करून देऊन त्यांचा लाभ जास्तीत जास्त शेतकऱ्यांना होईल याबाबतची कार्यवाही करण्यात यावी.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०१४०५०८१०५४३५३११९ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(सु. शं. बोकडे)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. सर्व विभागीय आयुक्त
२. सर्व जिल्हाधिकारी

प्रत माहितीसाठी

१. मा.मुख्यमंत्री व मा. उपमुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२. सर्व मा.मंत्री / मा.राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा. मुख्य सचिव यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
४. सांस्कृतिक कार्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.*
५. सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.*
६. सहकार विभाग, मंत्रालय, मुंबई.*
७. कृषि विभाग, मंत्रालय, मुंबई.*
८. गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई.*

*आपणांस विनंती की, उपरोक्त निदेशांच्या अनुषंगाने आपल्या विभागाशी संबंधित निदेशास अनुसरून आपल्या अधिपत्याखालील क्षेत्रिय कार्यालयांना आवश्यक सुचना स्वतंत्रपणे देण्यात याव्यात.

९. सर्व मंत्रालयीन विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
१०. निवडनस्ती कार्यासन, म-७